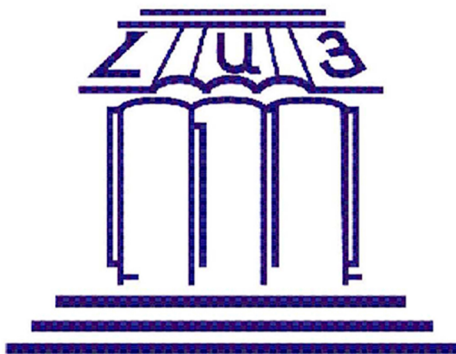

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

11938

891.99

Z-26

Հրատարակ. ԿԱՐՄԻՐ ԴՐՈՇԱԿ՝.

891.542-19

Հ-26

Պրոֆեսորներ թուր երկրների, միացեք.

ԳՈՒՐԳԷՆ ՀԱՅԿՈՒՆԻ

ԱՐԾԻԻ

ԽՆՋՈՅՔԸ

ԲԱՆԻՈՐ-ԳԻՐԴԱՑԻԱԿԱՆ ԱՌԱԿ.

891.99

Հ-26

1991

Ի Ֆ Լ Ի Ս

2003

Հրատարակչ. «ԿԱՐՄԻՐ ԴՐՈՇԱԿ».

Պրովետարները ըստը երկրների, միացե՛ք.

891.39

5-26

այ.

ԳՈՒՐԳԷՆ ՀԱՅԿՈՒՆԻ

ԱՐԾԻԻ

ԽՆՋՈՅՔԸ

ԲԱՆԻՈՐ-ԳԻՒՂԱՑԻԱԿԱՆ ԱՌԱԿ.

1008
36140

1921

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս

2022

38600 ան.

ԱՐԾԻԻ ԽՆՁՈՅՔԸ

Դեղին-ճահճից դէպ արեւելք
Կարմիր-Սարի կատարին,
Ազատների ժողովարան--
Ժայռի ծերպում, արծւի մօտ,
Տարեմուտին, շաբաթ իրկուն,
 Լուս կերակի,

Գեղեցկատես
Մի հանդէս...
Զւարճութիւն, երգ ու պար—
 Խնջոյք կար:

Երեք գիշեր, երեք օր,
Գիշեր ու զօր,
Փողերը զիւ փողհարում,
Թմբուկներն են որոտում
Ու կանչում են բոլորին—

21055-60

Մեր աժդահա մեծ սարերի,
 Ծառի-թփի,
 Մրրիկ, որոտ ու կայծակի,
 Գարնան հոօր
 Արշալոյսի
 Կարմիր-կրակ շողին
 Սովոր
 Ու փրփրուն
 Ծովը
 Սիրող—
 Թռչունների
 Երամներին:

Այս խնջոյքին
 Եկել էին,
 Որ ասեմ,
 Օ անշնփ
 Թռչուններ...
 Հիւրերի չափ
 Արիւծը նոյնիսկ
 Տեղ չունէր:

Եկել էին ինչ անմասն—
 Ջիւնից ճերմակ,
 Սաթից էլ սև,
 Վարդից կարմիր,
 Թփից կանաչ,
 Երկնից կապոյտ,
 Ծիածանի
 Ամեն գոյնի...
 Էլ սիգաճեմ,
 Վեր սաւառնող
 Ու լողացող,
 Ու մի խօսքով—
 Էս աշխարհի
 Ամեն երկրի
 Արտասովոր
 Այնպէս հաւքեր,
 Որ չէք տեսել ձեր կեանքում:

Այն էլ յիշեմ, որ մենակ,
 Արդեօք զխամամբ,
 Թէ մոռացմամբ,
 Ձէին կանչել սաղերին:

Վաճ սագերի սև օրին...

Այդ օր տխուր, միայնակ,

Ազատներից

Ու արծւից

Անարգւած,

Նստել էին ժողովի.

Վիճում էին

Ձեզ պէս տաք-տաք ու յուզւած,

Որ արծւի մօտ երկու սագ

Ուղարկեն շուտ՝ պատւիրակ

Ու պարզւի—

Թէ ինչո՞ւ այս մեծ տօնին

Մոռացել են սագերին...

Եւ պատւիրակ

Երկու սագ

Լուս առաւօտ

Կիրակի

Ճամփա ընկան:

Կամաց-կամաց,

Երեքշաբթի

Մութ իրիկւան,

Շատ ուշացած՝

Եկան հասան

Արծւի մօտ:

Շուք ու փայլը հանդէսի,

Նորաճաշակ արդն ու զարդ

Եւ ամենքին զոհ, զւարթ—

Մեր սագերը որ տեսան...

Տխուր-տրտում,

Դարդը սրտում,

Առաջ եկան,

Պատիւ տւին

Ազատներին

Ու արծւին

Եւ ասին.

Բարե՛, արծիւ.

Հոգսերդ շատ, անպակաս...

Ուրախ սրտով

Ապրիս յաւերժ,

Թէ որ անվերջ

Մեր ցաւերն էլ դու հոգաս...

Հեռո՛ւ անշուք այս ծերպում

Քո թմբուկն է որոտում.

— Բայց դու, տհա,
Օ՛ր, խնդրում ենք,—
Մի՛ զայրանա,
Թէ անհամեստ քո գէժ խօսենք
Ակամայից.
Քո հիւրերից
Ամենից շատ յարգի ենք մենք.
Որովհետեւ, ինչպէս զիտես,
Ազնւական ծագում ունենք.

Մեր պապերը մութ գիշերին
Հոռի առան,
Մեր պապերին
Նոյնիակ կայսրի պալատ տարան...

— Իսկ անժամ... ամիսս...
Հազար ամիսս,
Որ ակներով ոսկէ թագիդ
Պակասում է մի յակինթ...
Հազար ամիսս—
Հիւրերդ շատ, տեսակ-տեսակ,
Հիւրերիդ մէջ չկայ մի Սագ...
— Եւ դու, արծիւ,
Թէ խորհէիր
Ու Սագերին
Որ կանչէիր
Քո խնջոյքին—

— Օ՛ր, գիտես թէ
Սագերն այնժամ ինչ կանէին.—
Արծի համար
Սագերը վառ
Փռնջ կ'լինէին.
Երկնուց աստղեր կիջեցնէին,
Որ հիւսէին
Թագ ու պսակ աղամանդէ.
Ու կարգէին քեզ թագաւոր,
Որ ապրէիր դու բախտաւոր.
Կը կազմէին
Եւ մի հանդէս չնաշխարհիկ,
Որ ապրէին բոլոր մարդիկ.
Կը կանչէին կայսրին—
Անշուշտ,
Որ թռչուններից ուտէին կուշտ...
— Եւ դու, հիմա,
Մի՛ բարկանա...
Ասն դու մեզ
Հանգիստ ու հեզ.—

Ինչո՞ւ խորշել
Աստծու տաճ հանգիստ կեանքից.
Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ
Փախչել հեռու
Բարի կայսրից...
Ու մարդկանցից...
Ու միշտ հպարտ...
Ու միշտ աղքատ...
Տանջւել ի դուր.

— Լսի՛ր, Արծիւ.
Հօ գիտես որ
Սագերը միշտ
Մինչև այսօր,
Մարդկանց շնորհիւ,
Ապրում են կուշտ,
Խաղաղ-անդորր,
Զարթ, անհոգ ու անվիշտ:

— Զենք ուրանում,
Ի հարկէ,
Որ ժամանակ,
Առժամանակ,
Զաւագանց գէր
Ու շատակեր
Որևէ Սագ—
Մարդու ձեռքով
Պէտք է մորթի
Ճաշկերոյթի
Ժամանակ:

— Ի՛նչ անենք որ,
Օրից մի օր,
Մեր աշխարհի
Օրէնքով,
Այդպէս չնչին
Ու անարժէք
Հարկ պիտի տանք
Մարդ-Արարչին...

— Հենց լաւ է որ,
Ամենայն օր,
Դժուր էք ասում.
Թէ ամեն փորձ
Ու վսեմ գործ—
„Զոհ է ուզում“...

— Թող որ այսօր
Թռչուն-գազան, մարդ ու արքան
Սագ ու արծիւ
Մի ուխտ անեն եղբայրական,
Մտրք ու հօր,
Ամենազօր...
Որ ծայրէ ծայր
Արար աշխարհ,
Երկին ու ծով,
Նախանձով,
Ողջունի քեզ,
Ողջունի մեզ:

Ազատների
Երամհերով
Անցաւ շուկ,
Զսպւած ծիծաղ...
Նրանք այդ օր —
Աւելի քան
Յաղթ ու հօր,
Խեղճ սագերին
Դառն ժպտով
Ու անվրդով
Ժպտացին:

Հսեց ե լուռ արծիւն հանդարտ,
Թռչունը սէգ,
Հսեց հանդարտ,
Ասեց հպարտ՝
Սագերին սէգ.

— Չաղլիկ ու գէլ
Մսոտ սագեր.
Երգում եմ ես
Ազատների ազատ սերունդ—
Թռչունների
Երամ-խմբով,
Ազատների
Ազատ կամքով,
Արեասէր
Ու փրփրուն
Հոգու թափով—
Խղճում եմ ձեզ:

— Լսել եմ ես,
Որ անամօթ,
Որ թոյլերի
Կաշին քերթող,
Արիւն խմող
Այդ մարդկանց մօտ,
Ճաշկերոյթին—
Գառան մսի
Եւ գինեւ հետ—
Դուք մեծ յարգանք
Պատիւ ունէք...

Յարգանք է այն,
Թէ անարգանք,
Լսէք միայն.

— Ասում էք, որ չունէք հոգսեր.
Ասում եմ, որ չունէք և սէր,
Ազատ կեանքի
Եւ բարձունքի.
Չունէք մեղ պէս
Հզօր թևեր,
Որ դուք նոյնպէս
Սլանաք վեր:
Չունէք մեղ պէս
Սարի սովոր
Աչեր կրակ,
Աչեր կտրուկ.
Ապրէք այդպէս
Տարին բոլոր
Յաճ ու անարգ,
Կոյր ու ստրուկ...

— Ասում էք, որ
Ապրում էք կուշտ, զանրթ էք դուք.
Ասում եմ, որ
Ապրում էք դուք
Ծնած օրից
Թոյլ ու անկամ,
Վզերդ ծուռ,
Հացի կարօտ.

—Լաւ է՝ չապրէք,
Լաւ է՝ մեռէք,
Քան թէ նորից,
Ամեն անգամ,
Այնպէս անդուր
Կեղտ ու մրոտ
Հաց աղերսէք...

—Ասում էք, որ
Ապրում էք դուք կոշտ ու զւարթ.
Ասում եմ, որ
Թափւում է ձեր արիւնը վարդ.
Վարդից կարմիր,
Վարդից զւարթ
Ձեր կեանքի զարդ
Կեանքի կարմիր
Արիւնը վարդ...

—Ասում էք, որ չունիք դուք վիշտ.
Ասում եմ, որ մորթւում էք միշտ—
Ճաշի համար
Համեղ պատառ,
Չաղլիկ ու գէր
Մսոտ սագեր...

—Երդում եմ ես.
Թռչունների
Աչքերը վառ,
Ճանկերը սուր,
Կտուցն երկաթ,
Թևերն պողպատ,
Հոգին հալարտ,
Երգը անուշ,
Սէրը քնքուշ,
Կամքը անյաղթ,—
Լինին վկայ,
Որ ձեզ համար,
Ազատների
Բարձունքներում
Օ՛, տեղ չկայ:

—Չաղլիկ ու գէր
Մսոտ սագեր...

Գնացէք տուն.
Սովորեցէք կարապի պէս լողալ ծովում,
Կռունկի պէս երամ-երամ սուրալ օդում,
Ու դայլայլէք սոխակի պէս ալ-վարդերին.
Կաքաւի պէս հողի վրայ
Վազէք անահ...

—Ապրէք ազնւո՛ւ—
Մեր մրրկուն,
Մեր խենթ հոգուն
Հարազատ...

Արծիւը լռեց:

Դատարկ ձեռով
Սաղերը երբ „Հոօմ“ անցան...
Համեմներով
„Կայսրի“ համար... տապալկեցան:

1931 թ. 12 մարտի
Մոսկւա.

11938

2013